

неправильної інтерпретації чоловіками та жінками власної поведінки.

Отже, когнітивна, вербально-семантична, комунікативна та емотивна сфери мовної особистості формуються під впливом гендерних стереотипів, які базуються на традиційному розподілі гендерних ролей.

Використана література:

1. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно-гендерні аспекти: Монографія. – Донецьк: ДонДУ, 2002. – 362 с.
2. Горошко Е.И. Гендерная проблематика в языкознании // Введение в гендерные исследования. – Х.: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – Ч.1. – С. 508-542.
3. Горошко Е.И. Языковое сознание: гендерная парадигма: Монографія. – Х.: ИНЖЭК, 2003. – 440 с.
4. Каменская О. Текст и коммуникация. – М.: Высш. шк., 1990. – 152 с.
5. Каменская О.Л. Теория языковой личности как инструмент гендеретики // Доклады Междунар. конф. “Гендер: язык, культура, коммуникация” – М.: МГЛУ, 2001. – С. 184-188.
6. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: УРСС, 2002. – 263 с.
7. Кирилина А. Гендер: лингвистические аспекты. – М.: Изд-во “Институт социологии РАН”, 1999. – 180 с.
8. Кирилина А.В. Гендерные аспекты массовой коммуникации // Гендер как интрига познания: Сб. ст. – М.: Рудомино. – 2000. – С. 47-80.
9. Козачишина О.Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англійських художніх текстів (на матер. американської прози ХХ ст.): Автореферат дис... канд. філол. наук: 10.02.04/ КНЛУ. – К., 2003. – 20 с.
10. Краткий словарь когнитивных терминов. / Под ред. Е. С. Кубряковой. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. – 245 с.
11. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
12. Пушкарева Н.Л. Гендерные исследования: рождение, становление, методы и перспективы в системе исторических наук // Женщина. Гендер. Культура. – М.: МЦГИ. – 1999. – С. 19-37.
13. Словарь гендерных терминов / Под ред. А. А. Денисовой. – М.: Изд-во “Информация – XXI век”, 2002. – 256 с.
14. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. – М.: Наука, 1986. – 144 с.

Васік Ю.А.
Горлівський державний педагогічний
інститут іноземних мов

**ПРОСОДИЧНИЙ РИТМ В АСПЕКТІ КОГЕРЕНТНОСТІ
ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ**

Актуальність дослідження феномену ритму визначається тим безперечним фактом, що ритмічна організація мовлення стала об'єктом лінгвістичних досліджень, які чітко відображають специфіку сучасних наукових парадигм. Мовленнєвий ритм – поняття багатоаспектне, і його вивчення є актуальним в аспекті розгляду членування мовного цілого.

На нашу думку, своєрідність ритму визначається співвідношенням усталеності та мінливості, які закономірно відображають повторення зв'язків і відношень у просторі – часовому континуумі.

Досліджуючи багаторівневу природу ритму, В. В. Потапов трактує його як квазірегулярну повторюваність найчастотніших для даного хронологічного стану мови ритмічних структур, що варіюються під впливом граматичного устрою даної мови й характеризуються специфічним просодичним оформленням у рамках інтонаційно-сміслових блоків [4, 45].

Оскільки в основі ритму лежить повторюваність, то особливості цього феномену полягають в утворенні сполучень елементарних об'єднань зі зміною як інформативної ємності, так і довжини складників цілого.

Просодичний аспект формування ритмічних одиниць розглядається на всіх рівнях побудови дискурсу й у безпосередньому зв'язку з категоріями цілісності та когерентності. Мовленнєвий ритм – загальнономовна система, що організує мову в цілому. Щодо дискурсу, то необхідно виокремити виникнення надсинтаксичних процесів і явищ, що регулюють у цілісність об'єднання окремих речень та груп речень [3, 181]. Саме ритм, у нашому розумінні, забезпечує відносно стабільний режим функціонування дискурсу як суперсистеми. Ця властивість ритму проявляється як на рівні окремої одиниці, так і дискурсу і полягає в здатності менших відрізків формувати більші, а більших відрізків об'єднувати менші. Єдність ритмічних імпульсів, тобто стабільність ритму є ознакою цілісності тексту та його частин [1, 131].

З урахуванням змістової концепції вимагає перегляду саме розуміння мовленнєвого ритму стосовно всієї сфери письмової та усної вербальної комунікації.

Так, традиційно мовленнєвий ритм прийнято розглядати як власне структурно-часове явище, як феномен періодичності та/або квазіперіодичності, пов'язаний із упорядкованим чергуванням виділених та невиділених одиниць (наприклад, складів), ізохронності періодично повторюваних елементів і їх числом за одиницю часу. Набагато рідше дослідники ритму за об'єкт свого аналізу обирають, крім часових характеристик, також й інші просодичні характеристики (мелодіку, інтенсивність, тембр) [4, 46]. У даній розвідці під ритмом прозового тексту розуміється специфіка синтагматичного структурування певних мовленнєвих єдностей (ритмічних груп, синтагм) та їх фонетичної (якісної і кількісної) реалізації.

Метою статті є аналіз ритмічної моделі сучасної англомовної політичної промови.

Серед українських мовознавців проблему ритму в художньому прозовому тексті вивчала Г. В. Бишук, ритмічну структуру навчального тексту досліджувала Н. В. Рибіна, частково проблеми ритмічної організації політичного дискурсу торкається у своїх роботах Т. І. Саєнко. Також існує низка робіт, присвячених розробці теорії політичного дискурсу, серед яких можна назвати фундаментальні праці А. Д. Белової, Г. Л. Жуковець, К. С. Серажим та ін. Дослідженню французьких політичних промов присвячена дисертація М. Д. Гулей.

Для публічної промови, у нашому розумінні, фонетична репрезентація є домінуючою у сенсі впливу на аудиторію з метою досягнення певного перлокутивного ефекту. Оскільки у вище зазначених працях роль просодії у реалізації дискурсу є значущою, це вимагає подальшого поглибленого вивчення. Детального висвітлення потребує вивчення ролі просодії в реалізації риторичного потенціалу дискурсу, що має суспільно пріоритетний характер. Шляхом фіксації ритму розширюються можливості аналізу, опису й інтерпретації динаміки процесів структурної організації дискурсу.

Основним завданням аналізу є спроба визначити процеси, що дозволяють зберегти смислову й глибинно-ритмічну структури політичної промови. В межах даної статті пропонується аналіз акустичних характеристик тональної підсистеми. Ще одним завданням цього дослідження є вивчення функціонального навантаження специфічної ритмічної одиниці – сходинки, що була виділена в результаті аналізу прозових текстів професором А. М. Антиповою.

Матеріалом дослідження слугували промови сучасних політиків Великої Британії, загальна тривалість звучання матеріалу 30 хвилин. Зразки виступів політиків розкривають

різнорідну проблематику, що має відношення як до внутрішніх подій країни, так і подій у світі.

Дослідження проводилося як на перцептивному, так і на електроакустичному рівнях. Результати перцептивного аналізу були перевірені за допомогою сучасних комп'ютерних програм (SFS/WASP Version 1.3 (05.07.2004), Wavesurfer 1.8.3/0504081628).

Синтезуюча роль ритму як інтегративного чинника створення цілісності дискурсу може бути показана при розгляді ролі сходинки як ритмічної одиниці. На думку професора А. М. Антипової, сходинка – об'єднання синтагм (звичайно двох-трьох), в якому наступна синтагма розташовується на більш низькому тональному рівні порівняно з попередньою [1, 129]. Сходинки утворюють своєрідну тональну хвилю, що, з одного боку, сприяє об'єднанню синтагм (фраз), які пов'язані між собою за змістом, а з іншого, сприяє відокремленню смислових єдностей тексту [2, 11]. Якщо розглянути це явище в дискурсі, то стає очевидним, що синтагми, які поєднуються, або односинтагмені фрази утворюють певні смислові єдності, і цьому сприяє не тільки синтаксис, але й ступінчасто-спадне розташування синтагм.

Сходинки утворюють періодичність. Просодична схожість сходинок виражається в тому, що початок кожної сходинки завжди вище кінця попередньої, і сама сходинка має спадно-ступінчасту тональну будову. Тенденція до ізохронності на рівні сходинок виражена слабкіше, ніж у ритмічній групі чи надфразній єдності (далі НФС), але сильніше, ніж у синтагмі. Таким чином, періодичність сходинок складає певний постійний фон, на якому розгортається періодичність інших ритмічних одиниць [1, 129].

Електроакустичний аналіз проводився з урахуванням функціонування частоти основного тону (далі ЧОТ) як акустичних характеристик мелодики політичної промови. Завдяки отриманню абсолютних показників ЧОТ було встановлено специфіку функціонування сходинки як ритмічної одиниці. Зіставлення абсолютних показників ЧОТ дають підстави стверджувати, що ступінчасте розташування піків ЧОТ віддзеркалює специфіку просодичної оформленості сходинки як макроритмічної одиниці дискурсу. Аналіз показав, що ступінчасте розташування піків ЧОТ у синтагмах, фразах та НФС складає певний ритмічний каркас дискурсу, завдяки чому утворюється відносно стабільний режим сприйняття, що формується напруженим структурним розгортанням тексту. Ми спостерігаємо синтагменний ритм, фразовий та ритм НФС. Співвідношення просодичних маркерів та одиниць ритму (синтагм, фраз та НФС) в інформаційному просторі політичної промови створює макросходинку, що є одиницею певної ієрархічної організації. Таким чином, сходинка є не тільки організуючою силою дискурсу, але й сприяє його регламентованому смисловою розгортанню.

Наведемо приклад НФС.

The British people today do not / fear the Russian people. / But both the Russian people and the British people / fear the malice / and menace of international terrorism. / They fear the possibility of weapons of mass destruction / in the hands of irresponsible or / extreme states / So that's the reality / this Council gives / the expression to.

Таблиця 1

Графічна репрезентація зразків вербального контексту

234		
The British people today do not	197	

204	fear the Russian people.	
But both the Russian people and the British people	168	
200	fear the malice	150
They fear the possibility of weapons of mass destruction	144	and menace of international terrorism.
	in the hands of irresponsible or	126
174		extreme states
So that's the reality	153	
	this Council gives	123
		the expression to

Згідно зі здобутими даними, кожна синтагма в досліджуваному зразку вище попередньої, тобто синтагми утворюють сходинки, що мають спадно-ступінчасту тональну будову. Внаслідок такої повторюваності виникає **ступінчастий** ритм, який, у нашому розумінні, є жанровою ознакою політичної промови. Такий ритм полегшує сприйняття та розуміння звучного мовлення. Досвідчені оратори нерідко розбивають довгі речення зі складною синтаксичною структурою на декілька фраз, щоб чіткіше висловити свою думку. Коректне синтагматичне структурування ритму мовлення сприяє адекватному розумінню смислу всього висловлення, що в свою чергу важливо для більш адекватної передачі смислу планованого мовного повідомлення й інтенції мовця.

Фраза – ритмічна одиниця вищого рівня, яка є складним смисловим квантом, що оформлюється специфічним комплексом просодичних засобів. Якщо порівняти максимуми ЧОТ фраз у наведеному зразку (перша колонка таблиці №1), то ми теж побачимо їх ступінчасте розташування. Ритм є носієм теми, стабілізатором його структури. А відтак, можемо стверджувати, що ступінчасте розгортання смислу промови створює певний ефект гармонії, комунікативного комфорту. Руйнація ритмічної структури вербального спілкування призводить до ефекту дисгармонії, вербального дискомфорту.

Щодо НФС як найскладнішої одиниці ритму, то наші спостереження показують ідентичне розташування піків ЧОТ, що свідчить про певний характер ступінчастого ритму дискурсу і наводить на думку про специфіку об'єднання ритмічних одиниць усіх рівнів. Ця специфіка полягає у створенні дискурсу як певної макросходинки, що зумовлює жанрову своєрідність політичної промови. Ступінчасте розташування НФС як носіїв ритму відіграє важливу роль у процесі внутрішньої самоорганізації дискурсу.

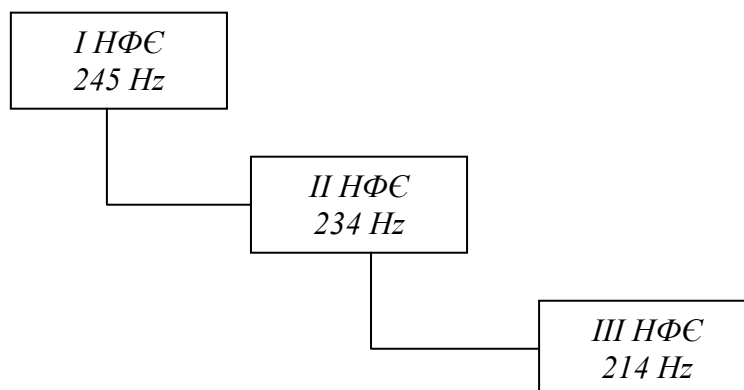


Рис. 1. Алгоритм розташування НФС

Отже, дослідження експериментально довело існування специфічної ритмічної одиниці – сходинки. Наші спостереження показали, що сходинка – це не лише об'єднання синтагм. Ця ритмічна одиниця створює семантико-ритмічний каркас дискурсу, що дозволяє нам розглядати її як текстотвірну та текстооформлюючу одиницю. Більш того, отримані результати показали, що ритм є специфічним засобом організації просторово-часового континууму політичної промови. Водночас було встановлено вирішальну роль ритму в забезпеченні когерентності та композиційно-сислової цілісності дискурсу.

Такі спостереження дають підстави для певних висновків з дослідження ритму смислової організації тексту і зумовлюють перспективи подальшого дослідження ритму як лінгвістичного феномену зі специфікою просодичної актуалізації у монологічному дискурсі іншої комунікативно-прагматичної орієнтації.

Використана література:

1. Антипова А.М. Основные проблемы в изучении речевого ритма// Вопросы языкознания. – 1990. – №5. – С. 124-134.
2. Бишук Г.В. Ритмічна модель англійського художнього тексту (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі соціально-психологічних оповідань письменників ХХ ст.): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 2003. – 20 с.
3. Москальчук Г.Г. Структура текста как синергетический процесс. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 296 с.
4. Потапов В.В. Контрастивное исследование речевого ритма в диахронии и синхронии: Дисс. ... докт. філол. наук. – М., 1998. – 463 с.

*Волощук І.І.
Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя*

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ІРОНІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Складність смислового аспекту повідомлення, покладеного в основу спілкування, визначається не тільки кількістю експліцитно представлених предикативних одиниць, але й асоціаціями, які збагачують смисл висловлювання без збільшення його обсягу. Так, О. О. Потєбня вказував на можливість включення до іронічного висловлювання тропів [5, 137-139], які доповнюють його змістовний аспект, несуть додаткову інформацію про ситуацію. З аналізу фактичного матеріалу маємо підстави стверджувати, що у смислову структуру іронічного дискурсу справді спостерігається включення метафор, порівнянь, багатозначних слів тощо. Наявність виразних засобів доречно розглядати як якісну характеристику його денотативного аспекту.

Увагу дослідників привертала мовностилістичні засоби вираження іронії [8; 6] у художньому тексті. Не залишився поза увагою науковців аналіз стилістичних засобів у дискурсах різного типу [4]. Актуальність статті полягає передусім у необхідності подальшого дослідження значущості іронії у художній літературі, у системному, комплексному вивченні стилістичних засобів її реалізації у художньому дискурсі, що сприятиме всебічній інтерпретації англійських художніх творів.

Стаття ставить за мету системно висвітлити стилістичні засоби реалізації іронії в англійському художньому дискурсі. Тому наше завдання полягає в аналізі найпоширеніших стилістичних прийомів, які впливають на інтенсивність актуалізації